

VII. Türk Kültürü Kongresi
Türk ve Dünya Kültüründe İSTANBUL
Ankara, 05-10 Ekim 2009

Prof. Dr. Osman HORATA
Açış Konuşması

Sayın Bakanım, Yüksek Yargının Değerli Üyeleri, Değerli Diplomatlar, Sayın Milletvekilleri, Toplantımızı Onurlandıran Değerli Protokol, Basınıımızın Değerli Temsilcileri ve Değerli Konuklar,

Kurumumuzca dört yılda bir düzenlenmekte olan, Sayın Cumhurbaşkanımız Abdullah GÜL'ün yüksek himayelerinde gerçekleştirilen 7. Uluslararası Türk Kültürü Kongresinin açılış törenini onurlandırdığınız için, siz değerli davetlilerimize en içten teşekkürlerimi sunuyorum, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Türk kültürü üzerinde ilmî etkinlikler düzenlemek amacıyla kurulan ve 26.yılıni geride bırakan Atatürk Kültür Merkezi; yedinci kongresinin konusunu, İstanbul'un 2010 Avrupa Kültür Başkenti ilan edilmesi sebebiyle, bu tarihî şehrin Türk ve Dünya kültüründeki yerine ayırmıştır. Kongremize, 600'ün üzerindeki başvuru arasından seçilen, 102'si Türkiye dışındaki 36 farklı ülkeden olmak üzere, toplam 382 araştırmacı katılmaktadır. Altı seksiyonda sürdürülecek VII. Türk Kültürü Kongresi, 10 Ekim'de sona erecektir.

Değerli Davetliler,

İlk ve Orta Çağ'ın kadim merkezlerinin zirvesine çıkarak Greko-Romen ve Hıristiyanlık kültürünün en büyük merkezi hâline gelen İstanbul; 13. yüzyılda yaşadığı büyük tahribattan sonra, 1453'te Fatih'le birlikte yeniden doğarak, bu defa da Türk-İslam medeniyetinin kalbi olma fırsatı bulmuş, farklı kültür ve medeniyetleri buluşturan, dünya kültür merkezlerinden, dünya kültür başkentlerinden biridir.

Tarihçiler, değerini oturduğu "sit alanı"ndan alan, bizzat kendisi bir uygarlık anıtı olan İstanbul'un tarihî ve kültürel mirasının henüz tam anlamıyla keşfedilemediğini söylerler. Osmanlı dönemi İstanbul'uyla ilgili araştırmaların tarihi, 16. yüzyıla kadar gitmekle birlikte; bunlar birkaç istisna dışında, çeşitli vesilelerle Türkiye'ye gelen veya Osmanlı'da yaşayan yabancı araştırmacı ve seyyahların yüzeysel gözlemleriyle sınırlıdır.

İstanbul araştırmaları, 19. yüzyıldan sonra, bilhassa Batı'da büyük bir artış göstermiş, Fransız daha sonra İngiliz ve Alman araştırmacılar, İstanbul'la ilgili önemli çalışmalara imza atmışlardır. 20. asırla birlikte ise, İstanbul araştırmaları gerek ülkemizde, gerekse yurt dışında büyük bir ivme ve derinlik kazanmıştır.

Kongremizin amacı, dünyanın en eski yerleşim yerlerinden biri olan ve her köşesinde bir tarihin saklı olduğu, "kentsel bir metin olan" İstanbul'u, tarihî ve kültürel boyutuyla, Roma'dan Osmanlı'ya, Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne ve geleceğe uzanan çizgide disiplinler arası bir yaklaşımla okumaya çalışmaktır.

Sayın Bakanım ve Değerli Konuklar,

Bilindiği gibi, şehirlerin hareketlenmesine paralel olarak, 19. yüzyıldan itibaren sosyal tarihin bir dalı olarak önem kazanmaya başlayan şehir tarihçiliği, şehirlere doğru kitlesel gler sebebiyle 1960'lardan sonra âdeta yeniden keşfedilmiştir. Bu yönelişin sosyal ve psikolojik boyutu, üzerinde önemle durulması gereken bir olgudur.

Bilindiği gibi şehirlerin nüfusu, 19. yüzyılda 10-15 kat artmış, 20. yüzyılda ise kırsal kesimden şehirlere g kitlesel bir akına dönüşmüş; 2007'de ise, ilk kez dünyada şehirlerde yaşayanların oranı köylerdeki nüfusun oranını geçmiştir. Dünyada her yıl 60 milyondan fazla insanın şehirlere göç etmesi ve bu büyük gn getirdiği problemler, bütün ülkelerin öncelikli sorunu hâline gelmiştir.

Hepimizin hayatının önemli bir kesitine mekn olan, savaşları ve felaketleriyle, insanlık tarihinin en dehşet verici asrı olarak nitelenen 20. yüzyıl; ne yazık ki sağlıksız kentleşmenin yol açtığı hızlı değişim sebebiyle, yetişen kuşakların geçmişle organik ilişkiden yoksun bir zeminde sürekli "şimdiki zaman" içinde yaşamak zorunda kaldığı, tarih şuurunun büyük bir erozyona uğrayarak kimlik sorununun çağın sorunu hâline geldiği şanssız bir dönem olarak belleklere kazınmıştır.

20. yüzyılın bu kaosundan, kültürün ve sanatın kısacası medeniyetin merkezi olan şehirler de aynı şekilde nasibini almış; şehirler asırlar içinde oluşan tarihî kimliklerini çok kısa sürede kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır. Bu süreçten en fazla etkilenen şehirlerden biri de, eşsiz tarihî ve kültürel mirasa sahip

İstanbul olmuş; sayısız savaşlara ve felakete direnmeyi başaran İstanbul, 1950'lerden sonra yoğun göç dalgaları karşısında çaresiz kalmıştır.

Ülkemizde, sosyal ve ekonomik gelişmelere paralel olarak, 20. yüzyılın sonlarına doğru tarihî ve doğal mirası yaşatma duyarlılığının daha da önem kazanmaya başlaması, tarihî ve doğal dokuyla uyumlu örnek projelerin hayata geçirilmesi, tarihî şehirlerimiz için bir ümit ışığı olmuştur.

Tarihçi Lewis Mumford, "Her nesil, inşa ettiği binalara biyografisini yazar" der. Şehirler de, insanların ölümle yaşam arasındaki hayat çizgisinde geleceğe miras bıraktığı biyografiler gibidir. Yani fiziki ortam ve çevre, insanların ona yüklediği ve kazandırdığı anlamları aksettirir. Tarih, 20. asrın ikinci yarısında yetişen kuşakları ne yazık ki bu açıdan şanssız nesiller arasında sayacaktır. Ümit ediyoruz ki, 21. yüzyıl nesli bu acı tecrübelerin ışığında geleceğe çok daha iyi bir biyografi bırakacaktır.

Sayın Bakanım ve Değerli Davetliler,

Kongremizin, İstanbul araştırmalarının yanında, Türölüğün medeniyet vizyonunun sembolü olan tarihî kentin, eşsiz tarihî, kültürel ve doğal mirasıyla uyumlu, kimlikli bir kent olarak geliştirilmesi çabalarına küçük de olsa bir katkıda bulunabilmesi ümidiyle; Kongremizi onurlandırmak lütfunda bulunan sayın Bakanımıza, siz değerli davetlilerimize, kongremizin asıl mimarları değerli bilim insanlarına ve kongrenin gerçekleşmesi için büyük bir özveriyle çaba sarf eden mesai arkadaşlarıma en içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.